

PACIENTŲ EMOCINĖS IR FUNKCINĖS BŪKLĖS KAITA PO ESTETINIO PROTEZAVIMO

Jovita Liškutė, Rasa Tamulienė, Daiva Mačiulienė

Kauno kolegija

Raktažodžiai: estetiškas protezavimas, emocinė būklė, funkcinė būklė.

Santrauka

Šiandien vis didesnis dėmesys skiriamas ne tik ūduonies pažeistiems dantis, tačiau ir jų estetinei išvaizdai. Mokslinėje literatūroje akcentuojama, jog graži šypsena yra svarbi socialinė vertybė ir lemia paciento ne tik funkcinės, tačiau ir emocinės būklės pokyčius.

Tyrimo tikslas: nustatyti pacientų emocinės ir funkcinės būklės kaitą po estetiško protezavimo procedūros.

Tyrimo dalyviai ir metodai: 48 pacientai, kuriems buvo atlikta estetiško protezavimo procedūra. Tautų kytas duomenų rinkimo metodas – apklausa raštu.

Tyrimo rezultatai: atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad po estetiško protezavimo procedūros labiau pasikeitė pacientų emocinė nei funkcinė būklė. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad pacientai, kuriems buvo atlikta estetiško protezavimo procedūra, pradėjo labiau pasitikėti savimi, atsirado pojūtis, jog gyvenimas yra geresnis ir pilnavertiškesnis, tyrimo dalyviai pradėjo skirti daugiau dėmesio burnos higienai. Vertinant funkcinės būklės pokyčius nustatyta, kad labiausiai pasikeitė kramtymo bei sukandimo funkcijos.

Išvada

Šiandien vis didesnis dėmesys skiriamas ne tik ūduonies pažeistiems dantis, tačiau ir jų estetinei išvaizdai. Amee rikoje atliktas tyrimas [3] parodė, kad 99,7 % respondentų teigia, kad graži šypsena yra svarbi socialinė vertybė, 96% - kad graži šypsena labiau patraukia priešingos lyties atstovus, 74% - kad nepatraukli šypsena sumažina karjeros sėkmę. Tik 50% amerikiečių yra patenkinti savo dabartine šypsena. Teigiama, kad žmonės, turintys patrauklią šypseną ar gražius dantis, patys to nesuprasdami pradeda elgtis ir jaustis kitaip, jie tampa nuoširdesni, dėkingesni

[1]. Po estetiško protezavimo procedūrų pacientai pradeda laisviau bendrauti, nes nebejaucia diskomforto šypsantis, šios procedūros padeda žmonėms pasijusti patrauklesniems. Teigiama, kad graži šypsena daro teigiamą poveikį pacientų socialiniam, psichologiniam ir emociniam gyvenimui [4]. Atlikti tyrimai [5] rodo, kad po estetiško protezavimo procedūros taip pat pasikeičia pacientų požiūris į burnos ertmės priežiūrą. Atlikus estetiško protezavimo procedūras pacientai pradeda daugiau dėmesio skirti individualiai ir profesionaliai burnos higienai [5].

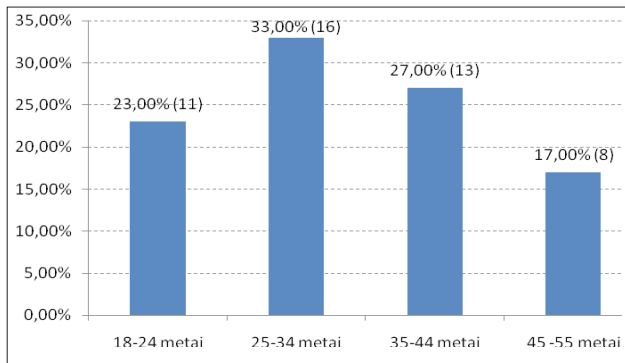
Mokslinėje literatūroje akcentuojama, jog graži šypsena yra svarbi socialinė vertybė [1, 3, 4,] ir lemia ne tik funkcinės, tačiau ir emocinės paciento būklės pokyčius, vis dėlto lieka neaišku, kokius – emocinius ar funkcinus – pokyčius pacientai labiau jaučia po estetiško protezavimo procedūros ir kokie yra konkretūs emocinės ir funkcinės būklės pokyčiai. Straipsnyje pristatomame tyrime keliamas probleminis klausimas – kaip keičiasi pacientų emocinė ir funkcinė būklė po estetiško protezavimo procedūros, remiantis jų nuomone? Tyrimo objektas – pacientų nuomonė apie emocinės ir funkcinės būklės kaitą po estetiško protezavimo.

Tyrimo uždaviniai: nustatyti pacientų emocinę būklę prieš ir po estetiško protezavimo procedūros, remiantis jų nuomone; nustatyti pacientų funkcinę būklę prieš ir po estetiško protezavimo procedūros, remiantis jų nuomone.

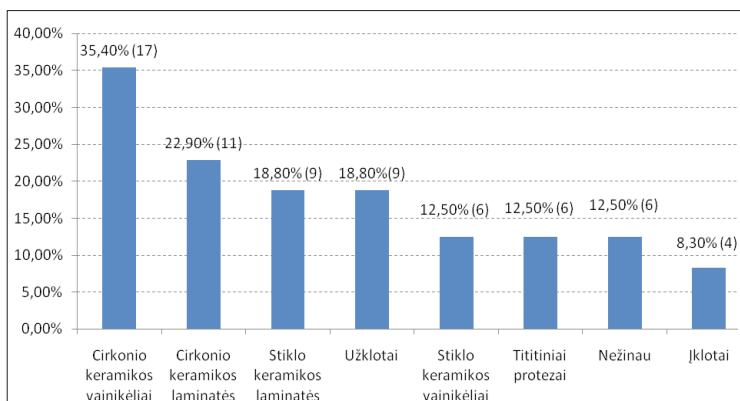
Estetiškas protezavimas ir veiksniai lemiantys jo poreikį. Dantų protezavimo pagrindinis tikslas yra atkurti trūkstantus dantis arba pagerinti esamų dantų būklę. Įprastai dantų protezavimas atliekamas, kai danties audiniai yra pažeiti ūduonies, kai dantys yra nudilę ar nukentėję dėl ligos ar traumos. Priežasčių, kodėl reikia protezuoti, yra labai daug, bet estetiškas protezavimas atlieka kitokią funkciją - jis dažniausiai atliekamas priekinių dantų srityje norint pakoreguoti jų formą, spalvą ar uždaryti tarpus tarp dantų [6]. Estetiškas protezavimas pasirenkamas tada, kai danties audinių defektai yra dideli ir jiems atkurti nebeužtenka plombinės medžiagos [6]. Esant dantų nusidėvėjimui, nuskilimui, negydytam kariesui ar sergant

sisteminėmis ligomis, galima pasirinkti gydymą, kuris išsaugotų kuo daugiau sveikų danties audinių. Priklausomai nuo defekto dydžio ir esamos situacijos parenkamos tinkamiausios restauracijos. Plačiai paplitę danties audinių defektai, įtraukiant estetinius trūkumus, sukeliama patologinio vystymosi, veikiant lėtiniams veiksniams, taip pat trauminių sužalojimų ir kitų dantų ligų.

Sveiki dantys pažeidžiami dėl daugelio priežasčių ir bendras poveikis yra žalingas. Kai dantis ar danties paviršius yra pažeidžiamas ir atsiranda defektas, kyla grėsmė, nes audiniai savarankiškai negali regeneruoti. Todėl dirbtiniai dantų pakaitalai, kitaip dar žinomi kaip dantų protezai, yra reikalingi atkurti pažeistus, neestetinius ar nefunkcionuojančius dantis, audinius ar visiškai atkurti vieną, daugiau prarastų dantų. Dažniausiai naudojami dantų protezai skirti ėduonies pažeistiems dantims, turintiems pilną ar dalinį defektą [7]. Pacientai, kuriems yra atliekamos estetinio protezavimo procedūros, paprastai yra pacientai, kurie per savo gyvenimą turėjo nuolatinių problemų, susijusių su dantų kariesu. Nors ir atkūrus defektus restauraciniais būdais, laikui bėgant, veikiant aplinkos veiksniams jie gali

1 pav. Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal amžių (N=48)

2 pav. Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal protezavimo būdą (N=48)

deformuotis, vystosi antrinis kariesas. Apie 70% restauracijų odontologijoje yra atliekama keičiant senesnes restauracijas [2].

Estetinio protezavimo procedūros dažniausiai atliekamos pacientams patyrus dantų traumą, dėl antibiotiko tetraciklino sukeltų dantų spalvos patamsėjimų, geriamojo vandens, kuriame fluoro lygis yra didesnis nei įprastai, sukeltos fluorozės ar karieso [7, 8].

Tyrimo tikslas – nustatyti pacientų emocinės ir funkcinės būklės kaitą po estetinio protezavimo procedūros, remiantis jų nuomone.

Tyrimo objektas ir metodika

Tyrimas vyko nuo 2015 metų vasario 6 iki kovo 31 dienos. Privačiose Kauno miesto klinikose buvo išdalintos 93 anketos pacientams, kuriems buvo ketinama atlikti estetinio protezavimo procedūrą. Tolimesniam tyrimui buvo atrinktos tik 48 anketos, nes likusios anketos buvo negrąžintos po atliktos procedūros arba užpildytos netinkamai. Anketų grįžtamumas 51,6 %. Taikytas imties sudarymo būdas: netikimybinė proginė.

Atliekant tyrimą buvo laikomasi konfidencialumo, informuoto sutikimo ir laisvo apsisprendimo dalyvauti tyrime etikos nuostatų.

Tyrimo metu naudotas duomenų rinkimo metodas – apklausa raštu, tyrimo instrumentas – klausimynas. Klausimynas buvo sudarytas tyrimo autorių iš trijų klausimų blokų. Pirmasis klausimų blokas buvo skirtas pacientų emocinės būklės įvertinimui (vertinti kriterijai: pasitikėjimas savimi, komunikabilumas, nuotaika, pilnavertiškesnio gyvenimo pojūtis, požiūris į burnos higieną); antrasis – funkcinės būklės įvertinimui (vertinti kriterijai: kramtymas, sukandimas, virškinimas, kalbėjimas, griežimas dantimis). Pirmojo bei antrojo bloko klausimuose tyrimo dalyviams buvo pateikti teiginiai apie funkcinę ir emocinę būklę prieš ir po estetinio protezavimo procedūros, kuriuos jie turėjo įvertinti nuo 1 iki 5 (kai 1 reiškė, jog pokyčiai yra minimalūs, o 5 – ženkliai pastebimi). Trečiajame klausimų bloke buvo pateikti kontekstinio tipo klausimai (tiriamųjų lytis, amžius, estetinio protezavimo būdas, protezuotų dantų skaičius ir kt.).

Tyrimo rezultatų duomenų analizei atlikti buvo naudojama statistinė duomenų analizė, t.y., aprašomosios statistikos, dažnių bei vidurkių skaičiavimai, porinis t kriterijus.

Tyrimo dalyvavo 48 pacientai. Tyrimo dalyviai pagal lytį pasiskirstė taip: 69 proc. – moterys, 31 proc. – vyrai. Dalyvaujančių respondentų amžius pasiskirstė nuo 18 iki 55 metų amžiaus

(1 paveikslas). Kaip matyti pirmame paveiksle, didesnioji dalis tyrime dalyvavusių pacientų yra 25-34 (33 proc.) ir 35-44 (27 proc.) metų amžiaus (1 paveikslas).

Didžiajai daliai tyrimo dalyvių (35,4 proc.) estetišio protezavimo procedūra buvo atlikta naudojant cirkonio keramikos vainikėlius bei cirkonio keramikos laminates (22,9 proc.); mažiausiai (8,3 proc.) – įklotus (2 paveikslas). 12,5 proc. tyrimo dalyvių nurodė, jog nežino, koks protezavimo būdas jiems buvo taikytas (2 paveikslas).

Tyrimo „Pacientų emocinė ir funkcinė būklė prieš ir po estetišio protezavimo“ rezultatai

Tyrimo rezultatai atskleidė statistiškai patikimą skirtumą ($p < 0.05$) tarp pacientų emocinės ir funkcinės būklės prieš ir po estetišio protezavimo procedūros. Nustatyta, kad, remiantis tyrimo dalyvių nuomone, emocinė būklė (1,32 vidurkių skirtumas) pakito labiau nei funkcinė (0,6 vidurkių skirtumas) (1 lentelė).

Pacientų emocinės būklės kaita po estetišio protezavimo procedūros. Vertinant pacientų emocinės būklės pokyčius po estetišio protezavimo procedūros nustatyta, kad statistiškai reikšmingai ($p < 0.05$) pakito pacientų pasitikėjimas savimi, komunikabilumas, nuotai-ka, pilnavertiškesnis gyvenimo pojūtis, požiūris į burnos higieną (2 lentelė).

1 lentelė. Tyrimo dalyvių emocinės ir funkcinės būklės kaita (balais) po estetišio protezavimo procedūros (N=48)

Būklė	Estetišio protezavimo procedūra			
	Prieš	Po	Vidurkių skirtumas	p reikšmė
Emocinė	3,12	4,44	1,32	0.000
Funkcinė	3,1	3,7	0,6	0.000

Vertinant vidurkių skirtumus nustatyta, kad labiausiai pasikeitė pacientų pasitikėjimas savimi (vidurkių skirtumas 1,5), atsirado pilnavertiškesnio gyvenimo pojūtis (vidurkių skirtumas 1,31), tyrimo dalyviai pradėjo daugiau dėmesio teikti kasdieninei burnos higienai (vidurkių skirtumas 1,29) (2 lentelė).

Analizuojant pacientų emocinės būklės kaitą priklausomai nuo aplinkinių reakcijos į protezavimo procedūros rezultatą nustatyta, labiausiai pasikeitė tų pacientų emocinė būklė, kurių pokyčius pastebėjo aplinkiniai (vidurkių skirtumas 1,51) (3 lentelė). Nustatyta, kad pacientų, kurių pokyčius pastebėjo aplinkiniai, labiausiai padidėjo komunikabilumas (1,89 vidurkių skirtumas), pasitikėjimas savimi (1,54 vidurkių skirtumas), požiūris į burnos higieną (1,43).

Pacientai, kurių pokyčius pastebėjo aplinkiniai, tačiau nesuprato, kas konkrečiai pasikeitė jų išvaizdoje, nurodė,

2 lentelė. Tyrimo dalyvių emocinė būklė prieš ir po estetišio protezavimo procedūros (N=48)

Emocinė būklė	Estetišio protezavimo procedūra			
	Prieš	Po	Vidurkių skirtumas	p reikšmė
Pasitikėjimas savimi	2,92	4,42	1,5	0.012
Komunikabilumas	3,17	4,4	1,23	0.001
Gera nuotaika	3,33	4,6	1,27	0.038
Pilnavertiškesnis gyvenimo pojūtis	3,19	4,5	1,31	0.001
Požiūris į burnos higieną	2,98	4,27	1,29	0.000

3 lentelė. Pacientų emocinės būklės (balais) ir aplinkinių reakcijos į estetišio protezavimo procedūros rezultatą sąsajos (N=48)

Emocinė būklė	Aplinkiniai pastebėjo pokyčius			Aplinkiniai pastebėjo pokyčius, bet nesuprato, kas pasikeitė			Aplinkiniai pokyčių nepastebėjo		
	Prieš	Po	Skirtumas	Prieš	Po	Skirtumas	Prieš	Po	Skirtumas
Pasitikėjimas savimi	3,21	4,75	1,54	3,47	4,2	0,73	3,6	5	1,4
Komunikabilumas	2,71	4,60	1,89	3,2	4	0,8	3,2	4,6	1,4
Gera nuotaika	3,07	4,39	1,32	3,33	4,2	0,87	3,2	5	1,8
Pilnavertiškesnis gyvenimo pojūtis	3,29	4,68	1,39	3	4,67	1,67	3,2	3,6	0,4
Požiūris į burnos higieną	3,07	4,5	1,43	3	4,13	1,13	2,4	3,4	1
Bendras emocinės būklės vidurkis	3,07	4,58	1,51	3,2	4,24	1,04	3,12	4,32	1,2

kad labiausiai pasikeitė tai, jog atsirado pojūtis, kad gyvenimas yra pilnavertiškesnis (vidurkių skirtumas 1,67). Atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad pacientai, kurių pokyčių išvaizdoje aplinkiniai nepastebėjo, nurodė, jog labiausiai pagerėjo jų nuotaika (vidurkių skirtumas 1,8) po estetinio protezavimo procedūros (3 lentelė).

Pacientų funkcinės būklės kaita po estetinio protezavimo procedūros. Vertinant pacientų funkcinės būklės kaitą po estetinio protezavimo procedūros nustatyta, kad po estetinio protezavimo procedūros statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) pasikeitė kramtymo, sukandimo, virškinimo, kalbėjimo ir griežimo dantimis funkcijos (4 lentelė). Viė

4 lentelė. Tyrimo dalyvių funkcinė būklė prieš ir po estetinio protezavimo procedūros (N=48)

Funkcinė būklė	Estetinio protezavimo procedūra			
	Prieš	Po	Vidurkių skirtumas	p reikšmė
Kramtymas	2,88	3,75	0,87	0,024
Sukandimas	2,81	3,63	0,82	0,001
Virškinimas	3,17	3,5	0,33	0,000
Kalbėjimas	3,25	3,85	0,6	0,001
Griežimas dantimis	3,42	3,81	0,39	0,000

durkių skirtumų analizė atskleidė, kad labiausiai pakito kramtymo (vidurkių skirtumas - 0,87) ir sukandimo (vidurkių skirtumas - 0,82) funkcijos (4 lentelė).

Analizuojant tyrimo dalyvių funkcinės būklės pokyčius priklausomai nuo protezuotų dantų skaičiaus nustatyta, kad labiausiai pasikeitė tų pacientų funkcinė būklė, kuriems buvo protezuoti 1-2 dantys (vidurkių skirtumas - 0,8) bei pacientai, kuriems buvo protezuota 9 ir daugiau dantų (vidurkių skirtumas - 0,8) (5 lentelė). Penktoje lentelėje matyti, kad pacientų, kuriems buvo protezuota 9 ir daugiau dantų labiausiai pasikeitė kramtymo funkcija (vidurkių skirtumas - 1,83) ir sukandimas (vidurkių skirtumas - 1,34) (5 lentelė).

Diskusija

Nors atliekant estetinio protezavimo procedūras dažniau akcentuojama funkcinės būklės kaita, vis dėlto tyrimo rezultatai atskleidė, kad pacientams yra reikšmingesnė emocinės būklės kaita. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad pacientų emocinės būklės kaita yra susijusi su tuo, ar aplinkiniai pastebėjo dantų pokyčius po estetinio protezavimo procedūros. Nustatyta, kad pacientų, kurių pokyčius pastebėjo aplinkiniai, emocinė būklė pasikeitė labiau nei tų, kurių pokyčių nepastebėjo ar pastebėjo, tačiau negalėjo įvar-

5 lentelė. Funkcinės būklės kaitos vidurkis (balais) priklausomai nuo protezuotų dantų skaičiaus

		Funkcinė būklė					Bendras funkcinės būklės vidurkis	
		Kramtymas	Sukandimas	Virškinimas	Kalbėjimas	Griežimas dantimis		
Protezuotų dantų skaičius	1-2 dantys	Prieš	2,67	2	1,67	1,33	4,33	2,4
		Po	3	3	2,67	2,67	4,67	3,2
		Skirtumas	0,33	1	1	1,34	0,34	0,8
	3-4 dantys	Prieš	2,94	2,72	3,22	3,72	3,28	3,18
		Po	3,89	3,67	3,61	4,17	3,83	3,83
		Skirtumas	0,95	0,95	0,30	0,45	0,55	0,66
	5-6 dantys	Prieš	3,07	3,14	3,21	3,43	3,21	3,21
		Po	3,5	3,79	3,64	4	3,64	3,71
		Skirtumas	0,43	0,65	0,43	0,57	0,43	0,5
	7-8 dantys	Prieš	2,71	2,71	2,86	2,71	3,29	2,86
		Po	3,71	3	3	3,29	3,43	3,29
		Skirtumas	1	0,29	0,14	0,58	0,14	0,43
	9 ir daugiau	Prieš	2,5	2,83	4	3	4	3,27
		Po	4,33	4,17	3,83	3,83	4,17	4,07
		Skirtumas	1,83	1,34	-0,17	0,83	0,17	0,8

dyti, kas lėmė pasikeitimą. Šio tyrimo metu gautieji tyrimo rezultatai patvirtino jau anksčiau atliktų tyrimų rezultatus, kuriuose akcentuojama emocinės būklės kaitos svarba pacientui [1, 4, 5]. Straipsnyje pristatyto tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad po estetiško protezavimo procedūros pacientai pradėjo labiau pasitikėti savimi, jie pradėjo skirti didesnę dėmesį individualiai burnos higienai. Nors tyrimo rezultatai atskleidė, kad po estetiško protezavimo procedūros labiau pasikeitė pacientų emocinė nei funkcinė būklė, vis dėlto lieka neaišku, kaip keisis pacientų požiūris į funkcinę ir emocinę būklę laiko eigoje. Atliekant tolimesnius tyrimus šioje srityje siūloma tirti pacientų požiūrio į funkcinės ir emocinės būklės kaitą priklausomai nuo laiko tarpo, kuris praeina nuo atliktos procedūros. Tikėtina, kad emocinės būklės kaita gali būti susijusi su momentinio pasitenkinimo atlikta procedūra būseną, o praėjus ilgesniam laiko tarpui labiau išryškės funkcinės būklės kaitos svarba.

Išvados

1. Atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad po estetiško protezavimo procedūros pasikeitė pacientų emocinė būklė. Nustatyta, kad labiausiai pasikeitė pacientų pasitikėjimas savimi, atsirado pojūtis, jog gyvenimas yra geresnis ir pilnavertiškesnis. Tyrimo dalyviai pradėjo skirti daugiau dėmesio burnos higienai.

2. Vertinant pacientų funkcinės būklės pokyčius po estetiško protezavimo procedūros nustatyta, kad labiausiai pasikeitė kramtymo funkcija bei sukandimas.

Literatūra

1. Dong J, Jin T, Cho H, Oh S. The esthetics of smile: a review of some recent studies // *International Journal of Prosthodontics* 1999; 12. (1): 9-19.
2. Freedman G. *Contemporary esthetic dentistry* // St. Louis: Missouri 2012.
3. Geissberger M. *Esthetic dentistry in clinical practice*. John Wiley & Sons 2010.
4. Gurel G. *Science and art of porcelain laminate veneers*. Quintessence Publishing (IL) 2003.

5. Klages U, Bruckner A, Guld Y, Zentner A. Dental esthetic, orthodontic treatment, and oral- health attitudes in young adults // *American Journal of Orthodontics & Dentofacial Orthopedics* 2005; 128 (4): 442- 449.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.ajodo.2004.05.023>
6. Lakshmi S. *Preclinical Manual of Prosthodontics*. Elsevier Health Sciences 2014.
7. Shen J, Kosmaš T. *Advanced ceramics for dentistry* // Whatham, USA, 2014.
8. Thylstrup A, Fejerskov O. Clinical appearance of dental fluorosis in permanent teeth in relation to histologic changes // *Community Dentistry and oral epidemiology* 2006, 6 (6): 315-328.
<http://dx.doi.org/10.1111/j.1600-0528.1978.tb01173.x>

PATIENTS EMOTIONAL AND FUNCTIONAL CONDITIONAL CHANGE AFTER AESTHETIC RESTORATIONS OF TEETH

J. Liškutė, R. Tamulienė, D. Mačiulienė

Key words: aesthetic restorations of teeth, emotional state, functional status.

Summary

The aim of the study: The aim of this research was to set patients emotional and functional conditions change after aesthetic restorations of teeth.

Methods and research participants: The study involved 48 patients after aesthetic restorations of teeth procedure. Written survey (questionnaire) data collection method has been used.

Results: Research showed that patients emotional and functional status changed after aesthetic restorations procedure. According to the respondents opinion, emotional state changed more than functional status. The results of the research showed that patients felt more self- confident, positive and happy after aesthetic restorative procedure. Also the approach to oral hygiene changed, the respondents took more care of their teeth. Functional status changed more than emotional status. Mostly after procedure changed patients biting and chew.

Correspondence to: daiva.maciulienė@go.kauko.lt

Gauta 2015-11-30